

УДК 811.161.1'243'374

<http://orcid.org/0000-0001-8040-6825>

<http://orcid.org/0000-0003-3720-2143>

**ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ ЯК ОСНОВА
НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Копилова О.В., Курилюк Т.І. (Харків)

У статті описано поняття «лексичний мінімум», розглядаються підходи до складання лексичного мінімуму в європейській та російській лінгводидактиці. На підставі наукових праць із лексикографії сформульовано

© Копилова О.В., Курилюк Т.І., 2017

основні характеристики лексичного мінімуму і наводяться класифікації даного типу словників. Представлено і проаналізовано основні критерії відбору лексичних одиниць, які є релевантними для сучасних лексичних мінімумов загального володіння іноземною мовою. Надаються рекомендації щодо складання лексичного мінімуму загального володіння для подальшого використання при навчанні іноземних студентів.

Ключові слова: іноземні студенти, критерії відбору слів, лексика, лексичний мінімум.

Копылова Е.В., Курилюк Т.И. Лексический минимум как основа обучения лексике русского языка иностранных студентов. В статье описывается понятие «лексический минимум», рассматриваются подходы к составлению лексического минимума в европейской и российской лингводидактике. На основании изученных работ по лексикографии сформулированы основные характеристики лексического минимума и приводятся классификации данного типа словарей. Представлены и проанализированы основные критерии отбора лексических единиц, релевантные для современных лексических минимумов общего владения иностранным языком. Даются рекомендации к составлению лексического минимума общего владения для последующего использования при обучении иностранных студентов.

Ключевые слова: иностранные студенты, критерии отбора слов, лексика, лексический минимум.

Kopylova O.V., Kurylyuk T.I. The lexical minimum as the basis of teaching the Russian vocabulary to foreign students. The article deals with the concept of the «lexical minimum» and approaches to creating a lexical minimum in the European and Russian linguodidactics. The authors analyze the function of the lexical minimum in lexical component modeling of foreign student's communicative competence. They give the main characteristics of a lexical minimum and present classification of such dictionaries in accordance with research works on lexicography.

It is noted that different approaches to a dictionary entry structure and the dictionary itself, in the methods of selecting the vocabulary and the criteria for selecting words are observed in all subtypes of the lexical minimum dictionaries.

The problem of selecting a vocabulary for a particular foreign language level, in a way, remains unsolved. This occurs because of many reasons including the fact that the cognitive, functional and didactic value of different words is not always the same as language is an ever-changing system.

The main aim of the process of minimizing lexical content of a non-native language (second language) is to create a lexical basis of foreign language communicative skills in the most appropriate way.

The function of the lexical minimum in linguodidactics is to regulate the process of vocabulary formation and to determine the lexical component of the foreign student teaching process.

The minimization basis is the process of object reducing while its principal properties remain the same. In this regard, the language vocabulary is one of the most difficult objects of minimization. Formation of a lexical minimum must meet the teaching process requirements.

The authors consider the concepts of “lexical minimum of general knowledge” (lexical minimum of the Language for General Purposes) and “lexical minimum of professional communication” (lexical minimum of the Language for Specific Purposes). From the methodological point of view, the minimum of professional communication occupies the second position after the minimum of general knowledge so the primary task is to create the lexical minimum dictionaries of the Language for General Purposes.

The article contains an analysis of the main criteria for selecting lexical unit relevant for a modern lexical minimum, in particular for the standardized and normatively fixed graduation series of lexical minimums of the TORFL. There have been proposed principles of vocabulary selection not mentioned before but implicitly considered in the lexical minimum dictionary formation. The article also includes recommendations for compiling a general knowledge lexical minimum and its further application for teaching foreign students.

Key words: foreign students, lexical minimum, vocabulary, word selection criteria.

У комплексному навчанні російської мови як іноземної виділяються такі аспекти, як фонетичний, граматичний, лексичний, стилістичний тощо. Усі рівні мови взаємопов'язані, взаємообумовлені і у взаємодії визначають зміст мовного матеріалу, що пропоновано для вивчення. Лексичний рівень є, за словами В.Г. Костомарова, найбільш складною і недостатньо вивченою системою з великою різноманітністю зв'язків, одиниць, які входять до цієї системи [9: 5]. Навчання будь-якої мови передбачає, перш за все, навчання правильного розуміння і вживання слів цієї мови, тому що без оволодіння словниковим запасом неможливе ні розуміння мовлення інших людей, ні вираження власних думок. «Якщо вилучити лексику, не залишиться нічого. Все у мові починається зі слів і закінчується словами, внаслідок чого оволодіння словниковим запасом мови є центральною проблемою навчання іноземної мови» (переклад наш – О.К.,Т.К.) [14: 86]. Лексичний компонент є одним із основних елементів мовної компетенції як центральної складової

комунікативної компетентності. Саме тому роботі над лексичною стороною мовлення на всіх етапах навчання іноземної мови відводиться виключно велике місце. Одне з основних завдань опису мови з метою її викладання іноземцям полягає у комунікативно доцільному і коректному обмеженні мовного матеріалу. Мовний матеріал, що становить зміст навчання, являє собою однорідні у певному відношенні сукупності мовних фактів, які в методиці отримали назву «мовних мінімумів». Чільне місце серед мовних мінімумів посідають лексичні мінімуми. На думку В.В. Морковкіна, лексичні мінімуми є «свого роду напівфабрикатами, що призначені для подальшої методично доцільної інтерпретації» (переклад наш – О.К., Т.К.) [14: 91].

Проблемі створення лексичного мінімуму присвячена велика кількість науково-методичних робіт. Значний внесок у формування теоретичної бази складання лексичних мінімумів російської мови внесли дослідження П.М. Денисова, В.В. Морковкіна, Ю.О. Саф'яна, в яких проведено аналіз використання статистичного принципу в процесі відбору словників, описуються підходи до складання професійно орієнтованих навчальних словників і способи інтеграції лексичного мінімуму в практику викладання російської мови як іноземної (РМІ). Загальні принципи відбору лексики з метою навчання російської мови іноземців представлені у роботах Н.З. Бакєєвої, П.М. Денисова, І.Д. Салістри, І.В. Рахманова, В.Г. Костомарова, У. Лопеса Моралеса, В.В. Морковкіна, М.О. Скопиної, Е. А. Штейнфельдта та ін. Великий внесок у розвиток теорії і практики розробки лексичного мінімуму загального володіння російською мовою було зроблено Н.П. Андрюшиною, Б.Г. Анпілоговою, І.М. Афанасьєвою, Н.З. Бакєєвою, Г.А. Бітехтіною, П.М. Денисовим, І.В. Дорофєєвою, В.І. Зімінім, Л.П. Клобуковою, Т.В. Козловою, М.М. Лебедевою, В.В. Морковкіним, М.М. Нахабіною, В.М. Нечаєвою, І.В. Одинцовою, Н.І. Соболевою та ін.

Незважаючи на те, що накопичено великий досвід навчання іноземних студентів лексики російської мови, проблема організації мінімізованого словникового матеріалу залишається актуальною і потребує подальшої розробки. Наразі у досліджуваній області спостерігається переважання емпіричних напрацювань над теоретичними, що визначає потребу в розробці нової концепції лексичного мінімуму з урахуванням останніх досягнень науки

і практики, в осмисленні, аналізі та систематизації його лінгводидактичних основ. Існує потреба у методичних цілях визначити обсяг лексичного матеріалу, необхідного і достатнього для освоєння і використання мовною особистістю залежно від рівня володіння мовою. На сьогоднішній день в Україні немає стандартизованих і нормативно затверджених лексичних мінімумів із мови навчання іноземних учнів, які були б рекомендовані як основа для складання підручників і навчальних посібників. Лексичні мінімуми для різних контингентів учнів розробляються як додатки до навчальних матеріалів із РМІ (Т.М. Алексеєнко, Л.С. Безкоровайна, В.П. Талашова, О.М. Тростинська, Н.І. Ушакова та ін.) [4; 7; 16; 17]. Створено лексичні мінімуми з української мови: словник синонімів (В. Ващенко) [6], комп'ютерний словник (В.Р. Ардан, В.С. Бацевич, З.В. Партико) [3], дефінітивний мінімум у тлумачному словнику для іноземців (С.Н. Бук) [5]. **Актуальність** даної статті зумовлена необхідністю подальших пошуків нових методичних рішень проблеми створення лексичних мінімумів для інофонів.

Мета статті – схарактеризувати поняття «лексичний мінімум», проаналізувати критерії відбору лексичних одиниць для словника-мінімуму загального володіння, дати рекомендації щодо складання словника лексичного мінімуму загального володіння для подальшого його використання у навчанні іноземних студентів.

У понятті «лексичний мінімум» уже закладено основний принцип його укладання: це мінімально необхідна кількість слів для успішної участі в акті комунікації. Створення лексичного мінімуму здійснюється за допомогою компресії і мінімізації лексичного складу мови до певного рівня, що дозволяє забезпечити вивчення цієї мови. Лексичний мінімум – з одного боку, це «мінімальна кількість слів, яка дозволяє користуватися мовою як практичним засобом навчання» (переклад наш – О.К., Т.К.) [12: 69], а з іншого боку, лексичний мінімум – це максимальна кількість слів, яку може засвоїти учень у межах певної кількості навчальних годин. У методичній літературі термін «лексичний мінімум» використовується у двох значеннях: 1) лексичний мінімум – це списки слів, обов'язкові для засвоєння на певному етапі вивчення нерідної мови; 2) лексичний мінімум – це навчальні багатомовні словники, що призначені для осіб, які вивчають певну іноземну мову [13].

Питання відбору лексичних одиниць для складання лексичних мінімумів розглядаються у численних дослідженнях із лексикографії. Ця проблема має свою історію. Витоки створення словника-мінімуму сягають XVII ст. – до тематичних картинних словників Я. Коменського, що базувалися на емпірично відібраних словниках, а виникнення лексичного мінімуму в його сучасному розумінні відбулося у 30-50 роки XX ст., коли європейський тематичний підхід до складання словників розширився надбаннями теорії та практики викладання іноземної мови, було запропоновано два нових підходи до мінімізації лексики: лінгвістичний, який спирався на врахування мовних (частотних, стилістичних, словотворчих, структурних) показників, одиниць, що відбираються (М. Уест, Г. Палмер, Е. Торндайк, Л. Фосетт), і філософський, сутність якого полягала у виокремленні кола найбільш важливих ідей і понять, пошуку основних (за Ч. Огденом – «простих») слів для їх номінації. Пізніше було запропоновано статистичний підхід, що базується на використанні даних частотних словників, і знову відроджено емпіричний, заснований на мовній інтуїції і педагогічному досвіді авторів-укладачів (Р. Вандер Беке, Л. Верле). Наприкінці 50-х років з'явився когнітивний підхід, що спирався на такі категорії, як пам'ять і мислення, і був реалізований через принцип «присутності у свідомості» (Ж. Гугенгейм, Р. Мішеа). На думку вчених, у Росії перші мінімізовані словники для інофонів почали розроблятися наприкінці XIX ст. від простого емпірично відібраного алфавітного списку слів до багатофункціонального твору навчальної лексикографії [13]. Європейські підходи до складання лексичного мінімуму знайшли відображення в російській лінгводидактиці, де були доповнені комунікативним підходом, що передбачає відбір слів, необхідних для активного спілкування, та дидактичним підходом, що пов'язаний з урахуванням цілей та завдань певного етапу навчання іноземної мови. При цьому в російській теорії та практиці викладання іноземних мов, як і в зарубіжній лінгводидактиці, не існує єдиного загальноприйнятого розуміння терміна «лексичний мінімум», і це поняття широко застосовується в методиці для позначення різних типів лексичних списків, що розрізняються за функціями, структурою і принципами складання.

Представлені у науково-методичних роботах визначення лексичного мінімуму російської мови як іноземної зводяться до таких його

основних характеристик: а) орієнтованість на певний етап і цілі навчання (В.В. Морковкін, Е.Г. Азімов, А.М. Щукін); б) часовий і кількісний фактори (обсяг словника розраховується, виходячи з умов, цілей навчання і можливостей учнів засвоїти певну кількість лексичних одиниць у заданий час) (В.Г. Костомаров, П.М. Денисов); в) наявність визначених критеріїв відбору та опису лексики (Е. А. Штейнфельдт); г) моделювання мікросистеми мови, що забезпечує досягнення цілей спілкування (В.В. Морковкін, Т.М. Балихіна).

Вивчення даного типу словників показало, що словники-мінімуми можна згрупувати за *функцією* (для навчання читання і розуміння основної ідеї тексту; для розуміння тексту і для навчання усного мовлення; орієнтовані на читання і переклад тощо), за *складом* (одномовні, двомовні, багатомовні), за *характером лексичних одиниць* (словники, що містять загальноповсякденну лексику літературної мови, вживану наукову лексику, вживану лексику суспільно-політичних текстів, газет, часто вживану термінологічну лексику різних галузей науки, інтернаціональну лексику та ін.) і за *способом організації цих одиниць у словнику* (алфавітні, алфавітно-частотні двомовні навчальні словники із зазначенням частоти вживання слів у текстах, тематичні та ін.) [15: 141]. Необхідно відзначити, що в усіх зазначених підтипах словників-мінімумів спостерігаються різні підходи до побудови словникової статті і самого словника, різні методи і критерії відбору слів.

Поділяючи точку зору О.Л. Ільїної на питання про те, що найбільш доцільними при навчанні інофонів є поняття «лексичний мінімум загального володіння» і «лексичний мінімум професійного спілкування», а також «термінологічний мінімум» [8], відзначимо, що лексичний мінімум загального володіння адресовано всім, хто вивчає російську мову і лексичні одиниці, затребувані у практиці повсякденного спілкування, тоді як лексичний мінімум професійного спілкування призначено для студентів, що здобувають професійну освіту, а отже він повинен описувати лексику, яка необхідна для оволодіння мовою спеціальності. Таким чином, обидва мінімуми вирішують різні завдання: якщо мінімум загального володіння перераховує лексичні одиниці, які необхідні комуніканту для участі у щоденній комунікації мовою, що вивчається, то мінімум професійного спілкування обмежує відбір лексики сферою наукового

дискурсу. З методичної точки зору мінімум професійного спілкування є вторинним по відношенню до мінімуму загального володіння: до переходу до вивчення мови спеціальності іноземний учень повинен освоїти російську мову в межах елементарного (іноді базового) рівня, отже, засвоїти лексичні мінімуми цих рівнів, і без виконання цієї умови вивчення мови спеціальності неможливе. Тому, на нашу думку, первинним має бути завдання створення словника-мінімуму загального володіння.

Ми поділяємо точку зору на те, що при складанні лексичного мінімуму загального володіння одиницею відбору має бути графічне слово у його початковій формі, проте деякі дослідники пропонують урахувувати слово у певному значенні. Як матеріал для відбору слів необхідно використовувати лексику навчальних посібників, підручників, словників, з яких беруться найбільш уживані слова, лексику тлумачних і частотних словників, словників синонімів і антонімів, фразеологізмів.

Лексичні мінімуми загальної і професійної спрямованості розрізняються за набором критеріїв, що лежать в основі формування словників. Аналіз наукової літератури показав, що для сучасних лексичних мінімумів загального володіння релевантною є сукупність із п'яти основних критеріїв відбору лексичних одиниць: 1) стилістична необмеженість слова; 2) здатність слова входити до різних сполучень, тобто широта семантико-синтаксичних зв'язків; 3) семантична цінність як здатність позначати предмети і явища, що часто зустрічаються у реальному житті; 4) висока словотворча здатність слова; 5) частотність, доповнена уточнюючими критеріями: здатністю слова входити до різного роду фразеологічних сполук і його ситуативно-тематичною віднесеністю (при цьому враховуються дані частотних словників, частотність використання лексики у підручниках з мови навчання, тематична частотність) [11: 5]. Зазначені критерії відбору лексики є основою створення градуальної серії лексичних мінімумів Російської державної системи сертифікаційного тестування громадян зарубіжних країн із російської мови – (ТРМІ) (укладачі – Н.П. Андрюшина, Г.А. Бітєхтіна, Л.П. Клобукова, Т.В. Козлова, Л.М. Норейко, І.В. Одинцова та ін.) [1; 2; 11]. Усі компоненти градуальної словникової серії містять найбільш уживану і стилістично нейтральну лексику сучасної

російської літературної мови. Кожний із них мінімізований і становить від 780 (елементарний рівень) до 12 000 (третій сертифікаційний рівень) лексичних одиниць. Зазначені лексичні мінімуми, на наш погляд, можуть стати основою для складання словника-мінімуму з російської мови для інофонів в умовах України. Аналіз лексичного матеріалу, який включено до мінімумів, дозволяє зробити висновок про те, що роль кожного критерію змінюється залежно від рівня володіння мовою, на який орієнтовано словник. Критерій стилістичної необмеженості послідовно реалізується в усіх лексичних мінімумах. Виняток робиться для розмовної лексики, яка в невеликій кількості вводить до мінімумів базового, першого і другого сертифікаційних рівнів. Із лексичних мінімумів, як правило, виключаються слова з обмеженою сполучуваністю. Критерій семантичної цінності враховується авторами на всіх рівнях, однак його значення на більш високих рівнях зменшується. Якщо в лексичний мінімум елементарного рівня, словник якого дуже мінімізований, включаються, в першу чергу, «семантично цінні» слова (незалежно від їх частотності або словотворчого потенціалу), то починаючи з другого рівня цей показник відходить на другий план. Принцип словотворчої цінності набуває актуальності при розробці лексичного мінімуму другого і третього рівнів. На основі цього критерію у словник включаються слова, що мають велику кількість похідних, і слова, що відрізняються складністю формально-семантичних зв'язків у словотворчій парі. Принцип частотності застосовується при відборі лексики для всіх рівнів володіння РМІ, причому його показовість і надійність зростають на більш високих рівнях. Важливо відзначити, що для всіх рівнів володіння мовою актуальним є врахування тематико-ситуаційного, словотворчого і граматичного мінімумів, які представлені в стандартах, програмах відповідного рівня. Завдяки цьому здійснюється взаємодія цих компонентів системи ТРМІ.

Одним із важливих питань при створенні лексичного мінімуму є його структурування. На наш погляд, слід дотримуватися традиційного підходу, при якому слова розташовуються в алфавітному порядку (градуальні лексичні мінімуми В.В. Морковкіна) [10: 99 – 104], та використовувати тематичний принцип структуризації матеріалу, який закладено в основу перших трьох лексичних мінімумів градуальної серії ТРМІ, а алфавітний список слів, кожне

з яких забезпечено вербальним і/або графічним коментарем, супроводжувати перекладом на дві–п'ять мов. Тематичний принцип ураховується і при відборі словника, оскільки тематико-ситуативний мінімум, що міститься у стандарті, задає коло тем, актуальних для певного рівня. При підготовці словника-мінімуму слід дотримуватися принципу методичної доцільності. Це загальний регулюючий принцип, який ураховується при складанні будь-якого мінімізованого словника. Використання різних способів подання матеріалу і системи різнохарактерних коментарів наближає лексичний мінімум до навчального словника комплексного типу, який у своїх окремих реалізаціях синтезує риси тематичного, орфографічного, граматичного, акцентологічного, перекладного, термінологічного словників, а також словників синонімів, антонімів та власних імен [13: 52].

Не претендуючи на повноту викладення, вважаємо, що:

1. Лексичний мінімум у його сучасному розумінні є навчальним словником, орієнтованим на певний рівень володіння мовою, що вивчається, і цілі навчання, завдання якого – дати конкретний лексичний матеріал, який би став базою для формування мовної компетенції іноземних учнів. При відборі лексики доцільними є такі методичні принципи: необхідність, достатність і ненадмірність лексичних засобів, здатних забезпечити досягнення комунікативних цілей спілкування, та посиленість засвоєння поданої лексики. При складанні словника-мінімуму важливіше враховувати прагматичні цілі комунікації, ніж завдання системного представлення лексичних одиниць.

2. Формування лексичного мінімуму загального володіння іноземною мовою не повинно відбуватися за принципом випадкової вибірки, необхідно дотримуватися зазначених вище критеріїв відбору лексики. Представляється доцільним включити критерій стройової здібності слова в загальну систему принципів мінімізації лексики, тому що багато структурних слів (числівники, займенники, найбільш уживані прийменники та сполучники) вводяться вже на елементарному рівні володіння російською мовою. При створенні словника-мінімуму необхідно враховувати також критерій виключення синонімів (у словник із синонімічного ряду включається тільки одне, найбільш уживане й нейтральне слово) і критерій виключення інтернаціональних слів, які повністю збігаються в рідній та іноземній мовах.

3. У словнику-мінімумі загального володіння лексичні одиниці доцільно розташовувати в алфавітному порядку з перекладом на кілька мов. Обов'язковою є наявність графічного коментаря (позначення наголосу, виділення курсивом слів, що не входять до активного словникового запасу, тощо), який формує орфоепічний образ слова і дає уявлення про місце слова в лексичному запасі учня – активному або пасивному. Вербальний коментар уводиться лише при необхідності і служить допоміжним засобом: приклад-ілюстрація до тих значень слів, які є обов'язковими для освоєння (при багатозначних словах, омонімах, паронімах), стилістичні та, в окремих випадках, граматичні характеристики слова. У словник включаються всі частини мови крім вигуків.

Пропоновані рекомендації до складання словника-мінімуму загального володіння можуть бути покладені в основу створення лексичних мінімумів із російської та/або української мов для інофонів.

Перспективою подальших науково-методичних пошуків може стати дослідження принципів створення і детальна розробка словників-мінімумів загального володіння і професійного спілкування для кожного конкретного етапу навчання російської мови іноземних учнів, а також розробка електронних словників-мінімумів для інофонів в умовах України.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андрюшина Н.П. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Элементарный уровень. Общее владение / Н.П. Андрюшина, Т.В. Козлова. – 5-е изд., испр., доп. – СПб. : Златоуст, 2015. – 80 с.
2. Андрюшина Н.П. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Базовый уровень. Общее владение / Н.П. Андрюшина, Т.В. Козлова. – [5-е изд., испр., доп.]. – СПб. : Златоуст, 2015. – 116 с.
3. Ардан Р.В. Комп'ютерний словник-мінімум української мови / Р.В. Ардан, Ф.С. Бацевич, З.В. Партико // Мовознавство. – 1996. – № 4–5. – С. 34–40.
4. Бей Л.Б. Введение в специальность : Введение в языкознание. Введение в литературоведение : тексты для чтения и развития науч. речи на рус. яз. для иностр. студентов-филологов / Л.Б. Бей, Н.И. Ушакова. – [3-е изд., испр. и доп.]. – Х. : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2013. – 296 с.
5. Бук С.Н. Дефінітивний мінімум у тлумачному словнику української мови для іноземців / С.Н. Бук // Вісник Львівського університету. Серія : філологічна. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 150–159.

6. Ващенко В.С. Синонімічний словник-мінімум / В.С. Ващенко. – Дніпропетровськ : Дніпро, 1972. – 159 с.
7. Глобус : Практический курс для начинающих изучать русский язык. Часть 1 : учеб. пособие / Л.С. Безкоровайная, В.Е. Штыленко, Е.А. Штыленко. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – Х. : ХНАДУ, 2008. – 184 с.
8. Ильина О.А. Лексический минимум по языку специальности «Робототехника» как основа формирования лингвокоммуникативной компетенции иностранных магистрантов [Электронный ресурс] / О.А. Ильина. – Режим доступа : <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/lang/ling/42.html>.
9. Костомаров В.Г. Актуальные вопросы методики преподавания русского языка как иностранного / В.Г. Костомаров // Тезисы докладов на X международном семинаре преподавателей русского языка высших учебных заведений социалистических стран. – М. : Рус. яз., 1967. – С. 3–15.
10. Лексические минимумы современного русского языка / [В.В. Морковкин, Ю.А. Сафьян, Е.М. Степанова, И.В. Дорофеев] ; под ред. В.В. Морковкина. – М. : Рус. яз., 1985. – 608 с.
11. Лексический минимум по русскому языку как иностранному. Первый сертификационный уровень. Общее владение: Рос. гос. система тестирования граждан зарубеж. стран по рус. яз.; Н.П. Андришина (отв. ред.), Г.А. Битехтина, Л.П. Клобукова и др. – [5-е изд., испр., доп.]. – СПб. : Златоуст, 2015. – 197 с.
12. Леонтьев А.А. Некоторые проблемы обучения русскому языку как иностранному / А.А. Леонтьев, Т.А. Королева. – М. : Изд-во Москов. ун-та, 1970. – 243 с.
13. Маркина Е.И. Лингводидактические основы разработки лексических минимумов по русскому языку как иностранному : для разных уровней и профилей обучения: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Маркина Елена Игоревна. – М. : МГУ, 2011. – 235 с.
14. Морковкин В.В. Лексика в обучении языку / В.В. Морковкин., Е.М. Кочнева // Методика : заочный курс повышения квалификации филологов-русистов [под ред. А. А.Леонтьева]. – М. : Рус. яз., 1988. – С. 83–95.
15. Морозенко В.В. Лексический минимум как один из типов учебных словарей [Электронный ресурс] / В.В. Морозенко. – Режим доступа : http://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex_1988/022_Valentina%20Morozenko.PDF. – от 15.01.2016.
16. Русско-украинско-английско-китайско-арабский медико-биологический словарь для иностранных студентов / [Т.Н. Алексеенко, Т.Е. Манивская, О.Н. Тростинская, Ван Лей]. – Х. : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2011. – 136 с.

17. Талашова В.П. Структурные особенности учебного словаря для иностранных студентов подготовительного факультета / В.П. Талашова // Учебный процесс как основа комплексной адаптации иностранных студентов к новой образовательной, социальной и культурной среде : Материалы международной юбилейной научно-практической конференции, 22-24 июня 2005 г. – Одесса : ОНПУ ПФ, 2005. – С. 41–43.

REFERENCES

- Alekseenko, T.N., Manivskaia, T.E., Trostinskaia, O.N. and Van Ley. (2011). *Russko-ukrainsko-angliysko-kitaysko-arabskiy mediko-biologicheskii slovar dlya inostrannyih studentov [Russian-Ukrainian-English-Chinese-Arabic medical and biological dictionary for foreign students]*. Kharkiv: V.N. Karazin HNU [in Ukrainian].
- Andryushina, N.P. and Kozlova, T.V. (2015). *Leksicheskiy minimum po russkomu yazyku kak inostrannomu. Elementarnyy uroven. Obshcheye vladeniye [Lexical minimum in Russian as a foreign language. Elementary level]*. Saint Petersburg: Zlatoust [in Russian].
- Andryushina, N.P. and Kozlova, T.V. (2015). *Leksicheskiy minimum po russkomu yazyku kak inostrannomu. Bazovyy uroven. Obshcheye vladeniye [Lexical minimum in Russian as a foreign language. Basic level]*. Saint Petersburg: Zlatoust [in Russian].
- Andryushina, N.P., Bitekhtina, G.A. and Klobukova L.P. (2015). *Leksicheskiy minimum po russkomu yazyku kak inostrannomu. Pervyy sertifikatsionnyy uroven. Obshcheye vladeniye [Lexical minimum in Russian as a foreign language. The first certification level]*. Saint Petersburg: Zlatoust [in Russian].
- Arđan, R.V. (1996). Kompyuterniy slovník-minimum ukrainskoi movi [Computer vocabulary minimum of the Ukrainian language]. *Movoznavstvo [Linguistics]*, 4-5, pp. 34–40 [in Ukrainian].
- Bey, L.B. and Ushakova, N.I. (2013). *Vvedeniye v spetsialnost: Vvedeniye v yazykoznaníye. Vvedeniye v literaturovedeniye: teksty dlya chteniya i razvitiya nauch. rechi na rus. yaz. dlya inostr. studentov-filologov [Introduction to the specialty: introduction to linguistics. Introduction to literary criticism: texts for reading and development of scientific speech in Russian for foreign students of philology]*. Kharkiv: V.N. Karazin KhNU [in Russian].
- Bezkorovainaia, L.C., Shtylenko, V.E. and Shtylenko, E.A. (2008). *Globus: Prakticheskii kurs dlya nachinayushchikh izuchat russkiy yazyk. Chast 1 [Globus: A practical Russian course for beginners. Part 1]*. Kharkiv: KHNADU [in Russian].

- Buk, S.N. (2004). Definitivnyi minimum u tлумachnomu slovniku ukrainskoi movi dlia inozemtsiv [A vocabulary minimum in the explanatory dictionary of Ukrainian for foreigners]. *Visnik Lvivskogo universitetu. – Seriya: Filologiya [Bulletin of Lviv university. Series: Philology]*. – Lviv: LNU imeni Ívana Franka, pp. 150–159 [in Ukrainian].
- Ilyina, O.A. Leksicheskyi minimum po yazyku spetsialnosti «Robototekhnika» kak osnova formirovaniya lingvokommunikativnoy kompetentsii inostrannykh magistrantov [Lexical minimum of the language of the specialty «Robototechnology» as a basis for the formation of the linguocommunication competence of foreign master students]. Available at: <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/lang/ling/42.html> [in Russian].
- Kostomarov, V.G. (1967). Aktualnye voprosy metodiki prepodavaniya russkogo yazyka kak inostrannogo [Topical issues of the methodology of teaching Russian as a foreign language]. In: *X mezhdunarodniy seminar prepodavateley russkogo yazyka vysshikh uchebnykh zavedeniy socialisticheskikh stran – [The Tenth International Seminar of Russian Teachers of Higher Educational Institutions of the Socialist Countries]*. Mosow: Russkiy yazyk, pp. 3–15 [in Russian].
- Leontyev, A.A. and Koroleva, T.A. (1970). Nekotorye problemy obucheniya russkomu yazyku kak inostrannomu [Some problems of teaching Russian as a foreign language]. Mosow: Izd-vo Moskov. un-ta [in Russian].
- Markina, Y.I. (2011) Lingvodidakticheskiye osnovy razrabotki leksicheskikh minimumov po russkomu yazyku kak inostrannomu: dlya raznykh urovney i profily obucheniya [Linguodidactic bases of development of lexical minima in Russian as a foreign language: for different levels and fields of training]. *Candidate's thesis*. Mosow: MGU [in Russian].
- Morkovkin, V.V., Safyan, Y.A., Stepanova, E.M. and Dorofeeva, I.V.(1985). *Leksicheskie minimumy sovremennogo russkogo yazyka [Lexical minima of the modern Russian language]*. Mosow: Russkiy yazyk [in Russian].
- Morkovkin, V.V. and E.M. Kochneva, E.M. (1988). *Leksika v obuchenii jazyku [Vocabulary in teaching language]*. Moskow: Russkiy yazyk [in Russian].
- Morozenko, V.V. (2016). *Leksicheskiy minimum kak odin iz tipov uchebnykh slovarey [The lexical minimum as one of the types of educational dictionaries]*. [pdf], [online]. Available at: http://www.euralex.org/elx_proceedings/Euralex1988/022_Valentina%20Morozenko.PDF [in Ukrainian].
- Talashova, V.P. (2005). Strukturnye osobennosti uchebnogo slovarya dlya inostrannykh studentov podgotovitel'nogo fakulteta [Structural features of the vocabulary for foreign students of the preparatory faculty]. *Uchebnyy protsess kak osnova kompleksnoy adaptatsii inostrannykh studentov k novoy obrazovatel'noy, sotsial'noy i kulturnoy srede. Materialy*

---

mezhdunarodnoy yubileynoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. [Learning process as a basis for the complex adaptation of foreign students to a new educational, social and cultural environment. Materials of the international anniversary scientific and practical conference]. Odessa: ONPU PF, pp. 41–43 [in Ukrainian].

Vashchenko, V.S. (1972). *Sinonimichniy slovnik-minimum.* Dnipropetrovs'k: Dnipro [in Ukrainian].